

بنیاد فرهنگی کهزاد

اسلام آباد لغمان

1337

احمد علی کهزاد

اسلام آباد لغمان

احمد علی کهزاد

بنیاد فرهنگی کهزاد

کمپاکای قدیم که عبارت از لغمان حالیه است از نظر وضع جغرافیای محلی شامل یک جلگه وسیع و دو دره بزرگ است. دامنه این جلگه را بطرف جنوب مجرای رودخانه کابل محدود ساخته و دو دره بزرگ که بنام «الیشنگ» و «الینگار» یاد میشود یکی در زاویه شمال غربی و دیگری در زاویه شمال شرقی افتاده و خط عمومی انبساط آنها بدون تعقیب کج و پیچی های دره استقامت شمالی را میپیماید تا اینکه به جدار بلند و پر برف هندوکش منتهی میشود که عقب آن سرزمین «کتور» یا نورستان لغمان افتاده است.

شبهه ئی نیست که مردم لغمان به شمول باشندگان دره های الیشنگ و الینگار مانند مردمان «کتور» اصلاً آئینی غیر از آئین اسلامی داشتند ولی نسبت به ساکنان نقاط دشوار گذار دره ها زودتر به آئین فرخنده اسلامی گرائیدند. معذالک تا جائی که مأخذ تاریخی نشان میدهد به استثنای باشندگان دند یا جلگه لغمان حتی اهالی همین دره های الیشنگ و الینگار تا حوالی ۴۰۰ سال قبل هنوز به دین مقدس اسلام شرفیاب نشده بودند و اسلام آباد که اینجا در اطراف آن مختصر بحثی بعمل می آید اولین کانون اسلامی داخل دره الیشنگ است که بنیاد آبادی آن در حدود ۳۸۶ سال قبل گذاشته شده است.

اسلام آباد به وضع و شکل فعلی دهکده ایست که به فاصله تقریباً ۱۶ کیلومتری قلعه السراج در داخل دره الیشنگ در جناح راست آب های شفاف دره در قسمت های مرتفع زمین ها و کشتزارهای مرتبه دار واقع شده و بازار بسیار کوچک برای فروش برخی از حبوبات و میوه های خشک محلی دارد و بیشتر باشندگان آن با سواد و مکتب دیده هستند.

اسلام آباد قراریکه از نام آن هویدا است اصلاً بحیث یک قلعه جنگی بزرگ و مستحکم که در وقت خود حکم شهر کوچکی را داشت بدست مسلمان ها آباد شده و این قضیه در زمان حکمفرمائی نواسه محمد ظهیر الدین بابر و پسر همایون یعنی محمد حکیم میرزا صورت گرفته است. بدین ترتیب که حکمفرمای کابل حینی که در سال ۹۹۰ هجری قمری بقصد محاربه علیه برادرش جلال الدین محمد اکبر روانه سمت مشرقی بود از احوال اهالی کفار کتور و حصص علیای دره های لغمان بوی قصه ها میکنند و محمد حکیم میرزا به سپه سالار خود که درویش محمد خان نام داشت هدایت میدهد تا در مسلمان ساختن ایشان صرف مساعی کند و در نتیجه لشکری به سرکردگی سپه سالار مذکور به لغمان میرود و قضیه پیش روی به داخل دره الیشنگ شروع میشود.

قوای اعزامی محمد حکیم میرزا در ۱۶ کیلومتری اول دره الیشنگ مخالفت زیادی نمی بیند ولی از همین نقطه ئی که حالا دهکده اسلام آباد در آن واقع شده پیشتر رفته نمیتواند و همین جا متوقف میشود و همین توقف سبب میشود که اساس قلعه مستحکمی در آن حدود گذاشته شود. این قلعه که امروز دهکده ئی بیش نیست در بعضی مأخذ به صفت «شهر» یاد شده است. در تاریخچه لغمان و در تاریخچه انتشار دین مقدس اسلام بطرف کتور نورستان نقش مهمی بازی کرده است زیرا علاوه بر اینکه اولین قلعه ئی بود که از طرف مسلمان ها آباد شده است، مهمترین پایگاهی بود در دره الشنگ که از آنجا در طی جنگ های مختلف لشکر کشی ها به حصص علیای دره مذکور و به دره های فرعی متصل آن بعمل آمده است.

بعد از مرور تقریباً ۳۸۷ سال بقایا و شواهد قلعه قدیمه بکلی از بین نرفته. حد به حد در میان کشت زارها و لا به لای خانه ها آثار و شواهد حصار قدیمه تشخیص میشود. یکی از دروازه های این قلعه رخ بطرف رودخانه الیشنگ بود و بنا بر اظهارات برخی از اهالی آنجا محتملاً قلعه مذکور دروازه های دیگر هم داشته.

از روی کتاب «صفت نامه» مولفه قاضی محمد سالم که در همین دهکده نوشته شده و آرامگاه مولف آن هم در همانجاست معلوم میشود که لشکریان اسلام یعنی درویش محمد خان در بنا و تعمیر دیوارهای قلعه مواجه به مشکلات زیاد شده بودند و اهالی حصص علیای دره الیشنگ و کفار کتور به آنها مجال نمیدادند که قلعه را آباد کنند زیرا میدانستند که اگر این قلعه آباد شد پایگاه نظامی میشود و بعد مقابله با مسلمانان دشوار میگردد.

با وصف این همه مشکلات و حمله های پی در پی که از طرف کفار کتور بعمل می آمد، مسلمانان به تدریج به بلند کردن مهره های دیوار قلعه اسلام آباد توفیق یافتند تا اینکه قلعه به سر رسید و به واقع پایگاهی برای عملیات آینده شد. این قلعه جنگی تا اندازه زیاد با مرور زمانه از بین رفته و بجای آن دهکده ئی آباد و خرم بمیان آمده است ولی همانطور که برخی مأخذ ذکر میکنند حافظه اهالی آنجا که بیشتر احفاد جنگجویان مسلمان سابقه هستند خاطره هائی را که در پیرامون دهکده قشنگ آنها و در دامنه های کوه های ماحول آن واقع شده همه را بیاد دارند. / ۱۹ ثور ۱۳۳۷ /